

Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції
«Відкриті еволюціонуючі системи»,
19 - 21 травня 2020 р.,
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
(м. Київ, Україна) / <http://www.tnu.edu.ua/naukovi-zahodi>

МИСТЕЦТВО УКРАЇНСЬКОГО АВАНГАРДУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ 20-21 СТОЛІТЬ

Красносельська К. М., к. філос. н., доцент

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Вивчення художньої культури 20-21 століть є актуальним завданням сьогодення. Тому можна вказати декілька причин. По-перше, творчі досягнення людства, накопичені впродовж минулих віків, знаходять своєрідне відображення в сучасній художній культурі, а відтак потребують розуміння й шанобливого ставлення. По-друге, множина мистецьких напрямків, що виникла в сучасній культурі, суперечливе перетинання класичного та некласичного мистецтва є свідченням трансформацій, що відбуваються в художньому мисленні, художній мові, традиціях художнього життя суспільства. Мистецтво українського авангарду є тим напрямком, що, разом з іншими творчими течіями, відкрили новий етап розвитку художньої культури, здійснили значний вплив на подальший розвиток світової та вітчизняної художньої культури 20-21 століть.

Тема українського авангарду набула значущості завдяки науковим працям Д. Горбачова, О. Ільницького, Н. Канишиної, Е. Кашуби, Г. Міщенко; окремими напрямками дослідження стали питання розвитку українського літературного та музичного авангардного мистецтва, відображені в дослідженнях П. Ковтуна, В. Мельника, О. Флакера.

Поняття «український авангард» уперше застосовано паризьким мистецтвознавцем А. Наковим (фр. Andréi Nakov) для виставки “Tatlin's dream”, відкритої в Лондоні у 1973 році. Серед пропонованих робіт глядачі побачили

художні твори, що належали талановитим, але на той час доволі забутим українським митцям-авангардистам В. Єрмилову та О. Богомазову.

Сучасні оцінки досягнень авангардного мистецтва полягають у наступному. Художні експерименти авангарду сприяли здійсненню розриву із естетичними канонами минулого, забезпечували адаптацію масового сприйняття до мистецтва майбутнього. У творчих пошуках модернізму та постмодернізму можна почути «відгуки» естетичних настанов, сформованих авангардом [2]. На початку 20 століття за участю українських майстрів виникали нові види мистецтва, що не мали аналогів у тогочасній Європі. Йдеться про агітаційне мистецтво, виробниче мистецтво, конструктивістське мистецтво, мистецтво плакату. Революційні зміни в художній творчості на початку ХХ століття відбувались на основі активного обміну культурними цінностями між митцями різних країн, із запозиченням творчих здобутків народного мистецтва. Подібний культурний синтез обумовив кардинальні зміни в художній культурі 20-21 століть.

Такі майстри, як О. Екстер, С. Ястребцов (Серж Фера), Д. Бурлюк, Соня Терк, О. Архипенко, М. Бойчук не тільки працювали на рівні кращих здобутків європейського мистецтва, але й завойовували рубежі новітніх мистецьких течій. Таким чином, статус українських художників у європейських школах на початку минулого століття поступово змінювався. З учнів та послідовників вони перетворювались на лідерів нових художніх напрямків. Відтак зарубіжна критика на початку ХХ століття розглядала українське авангардне мистецтво як самостійне та самобутнє, як таке, що володіє потужним творчим потенціалом.

Отже, в контексті історії художньої культури 20-21 століть мистецтво українського авангарду постає складним феноменом, вивчення якого остаточно не завершено. Дані наукових досліджень дозволяють вважати мистецтво українського авангарду таким, що знаменувало закінчення багатовікового періоду розвитку класичної художньої культури; разом з іншими авангардними течіями європейських країн мистецтво українського авангарду відкривало новий етап некласичного розвитку художньої культури, що базується на

принципах вільного культурного обміну, інтенсивній взаємодії мистецьких цінностей, відкритості творчості до будь-яких інновацій або запозичень.

Естетичні оцінки авангардного мистецтва змінювались упродовж усього минулого століття. Критично налаштовані дослідники першої половини ХХ століття оцінювали новітні мистецькі течії крізь призму *традиційного та інноваційного*, висловлювали сумніви щодо доцільності мистецьких інновацій (роботи М. Бердяєва, Х. Ортегі-і-Гассета). У другій половині ХХ та на початку ХХІ століть мистецькі інновації в художній культурі оцінювались крізь призму *класичного та некласичного* і загальна оцінка авангардного мистецтва була суттєво змінена. У наш час дедалі більше стає зрозумілим, що інтенсивність та динамізм культурного життя 20-21 століть є настільки великими, що майже кожному десятиліттю художнього розвитку притаманне власне мистецьке «обличчя». Зміни, що відбувались в авангардному мистецтві на початку минулого століття сучасні дослідники розцінюють як початок фундаментального історичного, культурного, естетичного й психологічного «зсуву», що опосередкував нові підходи до сприйняття мистецтва та спонукав до формування теорій некласичної естетики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lychkovakh, V. (2002). *Filosofiya suchasnoho mystetstva (Vstup do neklasyhnoyi estetyky)* [Philosophy of contemporary art (Introduction to non-classical aesthetics)] Retrieved from <http://lamp.semiotics.ru/lich.htm/> [in Ukrainian]